

Polharski dom Krim v Mesnicah pod Rakitno

Foto: B. Leskovic

Polharska noč bo pod Rakitno

Polh je pri Slovencih tesno povezan s starodavnim ljudskim ustnim in pisnim (Jurčič) izročilom, kar še posebej velja za Notranjsko in Dolenjsko pokrajino. Poljša leta in polhanje so še vedno izredno mikavna, posebej še za tiste, ki smo večji del časa zaprti v mestni beton. Še posebej za takšne je čar polharskih noči, s svojo skrivnostnostjo in nenavadnostjo, nepozabno doživetje.

Ne vem, če se štejejo vsi prebivalci iz Krimsko-rakitniškega pogorja za Notranjce, gotovo pa sem prepričan, da ni med njimi malo tistih, ki se ne zanimajo za polhe in o njih prav goreče ne razpravljajo konec septembra in oktobra. Med njimi poznam tudi lovce, ki se ob opisovanju lova na jelena v roku ne razgovorijo tako zelo, kakor prav o polhanju. Pred kratkim sem se pogovarjal s polharskim veterinarom, sicer pa tudi oskrbnikom polharskega doma in gospodarjem Polharskega društva Krim Janezom Ruparjem iz Kamnika pod Kriom. Zvil sem s ceste, ki pelje v Rakitno in ga našel pred polharskim domom; v lični, z vso ljubeznijo in polharsko zagnanostjo urejeni leseni hišici, ki stoji v Podrakitni, natančneje v Mesnicah. Povedal mi je, da bo tudi letos 8. oktobra pred tem domom velika polharska noč, na katero vabijo tudi vse okolišane in ostale, ki jim polharska »folklor« kaj pomeni. »Lušno bo«, je še dodal, »saj bo igrala živa glasba, dovolj pa bo tudi pijače in polharskih specialitet.« Tudi, če bo dež se ne bodo pustili zmotiti in bodo postavili pred dom velik šotor. Vendar pa si goreče želijo lepega vremena in zvezdnega neba! Za nepolharje bo organiziran srečolov in ples, tisti s »šklopi ali škrincami«, pa tako ali tako vedo

kaj jim je početi, da bodo ujeli najdebelejšega polha – starca, za katerega je obljubljena vabljava nagrada.

Skromno, po polharsko, so povedali, da bodo letos praznovali tudi 15-letnico polharskih noči v teh krajih in 14 let odkar so zgradili svoj polharski dom z velikim, odprtim kamnom na sredini izbe, okoli katerega so razmeščene mize in klopi iz brun. Seveda niso pozabili niti na reprodukcijo bakroreza iz Valva-zorjeve knjige Slava vojvodine Kranjske »Hudič polhe žene na pašo«, ki je pritrjena na zadnji strani velike polharske sobe.

Danes, ko so polharske noči le še zabava in sprostitve, pa se moramo zavedati, da je bil našim prednikom poljši lov potreba, ki jim je znatno pomagala prebreviti zimsko stisko s hrano. Polšje meso so revni kmetje nasolili in ga v velikih sodih hranili na hladnem; vso zimo so imeli na mizi okusno pripravljeno jed. Jesensko polhanje je kmetičem pomenilo strastno zabavo, ki jim je za iztržene (prodane) kožice, iz katerih so nekateri delali naše edino izvirno slovensko narodno pokrivalo – polhovko, prinašala tudi gmotno korist. Za eno polhovko je bilo potrebno 16 lepih poljših kož. Pa še nekaj: poljša mast, to ti je bilo zdravilo za rane, opekline in kurja očesa...

Toda naj bo toliko dovolj, več se bomo pomenili na polharski noči, 8. oktobra, ki se bo pričela ob 17. uri! Uspeh polhanja bo gotovo dober, saj polharji ugotavljajo, da je obrod gozdnih sadežev letos izjemen in da je polhov veliko. Le še vreme naj zdrži, pravijo krimski polharji, za vse ostalo bomo že sami poskrbeli...

BORIS LESKOVIC

Praznik horjulskih lovcev

Zadnjo soboto v avgustu so člani lovske družine Horjul slovesno odprli obnovljeno in razširjeno lovsko kočjo v Pečovju nad Zaklancem, hkrati pa zaokrožili tudi 40 let delovanja družine v zdajšnjih mejah. Dela pri razširitvi kočje so stekla že julija 1992; člani LD so skupno opravili kar prek 1.500 prostovoljnih delovnih ur, potreben denar pa so črpali iz članarine, pristopnine, pa tudi iz iztržka od lovskega turizma.

Pomemben mejnik lovske družine Horjul je bilo leto 1954, ko je družina doživela reorganizacijo (LD Horjul je bila sicer ustanovljena že leta 1946.). Tedaj so šentjoški lovci ustanovili lastno lovsko družino in lovišča LD Horjul se ob občutno skrčila. V teh mejah deluje še danes.

Celotno lovišče meri 3.000 hektarjev, vendar pa se, kot ugotavljajo, zavoljo pozidav in drugih posegov v prostor vztrajno krči in dejansko meri le še 2.650 hektarjev.

Na slovesnosti pri lovski koči so podelili tudi posebna priznanja zaslužnim lovcom LD Horjul. Red za lovske zasluge 3. stopnje Lovske zveze Slovenije so si prislužili: Karol Pišek (ustanovni član), Stanko Petrič, Janez Pišek, Jože Sedej in Jože Grdadolnik, znak za lovske zasluge LZ Slovenije pa Peter Bastarda in Evstahij Mole. Sama lovska družina Horjul pa je z zlatim priznanjem za uspešno delo v lovski družini odlikovala še Antona Bizjana, Leopolda Piška, Antona Sedeja, Franca Malovrha in Franca Žaklja.

B. V.

Zakaj tako?

Trnovčani si želimo in prizadevamo, da bi naše naselje naredilo vtis lepega, čistega in prijaznega okolja. Na žalost, smo daleč od tega.

V Trnovem je več kritičnih točk, na katere bi bilo potrebno opozoriti. Naj omenimo le nekatere: zanemarljivo obzreje Ljubljane, zasvinjane in nekatere že uničene zelenice, neurejeno parkiranje, vandalizmi od razgrajanja ponoči do razbijanja uličnih svetilk in podobno.

Prav tako je v Trnovem že več mesecev ulica brez imena. Okvir, kjer bi moralo biti ime ulice je prazen. Na začetku te ulice je prometni znak, da je parkiranje avtomobilov v tej ulici prepovedano. Očitno tudi v tem delu Ljubljane prevladuje prepričanje, da so prometni znaki in ljubljanski občinski predpisi in ukrepi zato, da jih ne spoštujemo. V tej ulici so zaparkirani vsi vhodi v stopnišča, da v primeru potrebe gasilci, smetarji in ambulantna vozila ne morejo do stopnišče. Ne samo to! V to ulico sta dva izhoda iz Garažne hiše BC Trnovo, ki so tudi stalno zaparkirana in so velike težave, da z srednje velikim avtomobilom lahko izpelješ iz garaže. Tisti, ki parkirajo, kjer je prepovedano, se sploh ne zavedajo posledic. Če bi prišlo, (kolikor se ni že zgodilo), do trčenj, poškodb avtomobilov ali nesreče, bodo imeli lastniki vozil velike težave. Zavarovalnice, vsaj tako razlagajo, ne priznajo odškodnine, če je bil avto parkiran, kjer je prepovedano. Dodatek je še kazni sodnika za prekrške.

Ne spuščamo se v ugotovitve, kdo naj bi bil odgovoren in kriv za ves ta splošni nered. Znano je, katere ljubljanske mestne službe so odgovorne in plačane za tovrstno dejavnost; v teh službah očitno nekaj ne štima. Ljudje so nezadovoljni in se sprašujejo, kako dolgo še in zakaj tako?

TRNOVČAN

PREJELI SMO PISMO

Škofljčani Petru in Silvi

7. avgusta je naš dosednji župnik mag. Peter Kvaternik po 18 letih zadnjič daroval sveto mašo kot župnik škofljške župnije, ker odhaja na novo dolžnost. Cerkev Cv. Cirila in Metoda je bila prepolna. Ob pridigi, ki je bila tudi nekakšen obračun njegovega 18 letnega delovanja, se je ob ogromnem delu, ki ga je v tem času opravil naš župnik, v zapisovalcu teh vrstic in tudi v pretežni večini prisotnih vzbudila velika žalost in ganjenost tudi ob spoznanju, da vse premalo cenimo svoje duhovnike (v vseh časih jih najraje kritiziramo), ki v vsej slovenski zgodovini izgovorevajo v posredovanju vere in omike.

Z druge strani pa pomislimo, koliko se govori in piše (se je pisalo in govorilo) o ljudeh vseh mogočih poklicev, največ pa škodujejo Sloveniji in Slovencem. Nasprotno pa je slovenska Cerkev delovala vedno Slovencem v prid, javno pa je deležna zlonamerne kritike, dobre besede in pohvale pa zelo malo ali skoraj nič. Do tega spoznanja smo se v naši sredini mnogi dokopali prav ob tem, ko smo videli kako nesebično nam je v začetku svoje mladine in zdaj zrele moči daroval župnik Peter, zase pa pridržal samo zadovoljstvo od uspešnih sadov svojega dela in grenkoba ob stvarih, ki se niso uresničile.

Omenil je tudi, da v tem času iz župnije ni izšel noben duhovniški, redovniški ali misijonski poklic. Vendar si naj župnik tega ne žene k srcu, kajti seme je vrženo, sad pa zagotovo že raste in bodoči sadovi bodo izhajali iz njegovega dela.

Iz škofljške župnije pa odhaja tudi Silva Česnik, katehistinja, organistkinja, dirigentka cerkvenega pevskega zbora, vzgojiteljica mladih pevcev in gospodinja.

Od obeh smo se sicer že poslovili, vendar velja zapisati, da jima vsi župljani Škofljice želimo obilo božjega blagoslova in vsega lepega.

Za župljane Škofljice
ANTON MUŠIČ

Obvestilo krajanom Polhovega Gradca

Zadnje čase se govori, da hoče sedanje vodstvo KS prodati Turistični dom, za kar so angažirali celo pravnikar. S tem denarjem naj bi zgradili poslovni center z lokali na lokaciji avtobusne postaje. Zadnje informacije pravijo, da je zemljišče že odkupljeno.

Turistični dom je uradno družbena last v lasti občine Ljubljana Vič-Rudnik, uporablja pa ga TD Polhov Gradec. S sklepom upravnega odbora TD so prenesli upravljanje na KS. Le-ta je pričela urejati lastništvo, ki ga TD ni uredilo vseh 35 let. Sklep KS je, da se uredi lastništvo, da bo lastnik Polhov Gradec. Zadeva je skoraj končana. Najkasneje v mesecu maju bi bile stvari lahko urejene.

Ko bi bil kraj lastnik, bi lahko dom ponovno prevzelo TD, če bi delovalo in vsaka bojazen, da nam bi občina prodala dom, bi bila odveč.

Dom so napravili krajanji z udarniškim delom in s finančno pomočjo družbe. Dom je last kraja in nobena KS nima pravice prodati nekaj, kar ni njihovo.

Poslovni objekt naj si zgradijo s svojim denarjem, saj bi s prodajo doma kraj zgubil gostinski obrat, denar od prodaje pa bi se sčasoma privatiziral. Turistični dom naj ostane gostinski obrat namenjen gostinstvu v lasti kraja. Če najemnik ne bo dovolj skrben, bo pač kraj tisti, ki ga bo zamenjal in poskrbel, da bo Polhov Gradec imel še naprej svoj dom.

Če bi že morali dom prodati, bi denar uporabili za gradnjo zdravstvenega doma, kar je edino koristno za vse krajanje.

Če imajo gospodje na KS toliko denarja, naj si poslovni objekt zgradijo s svojim denarjem.

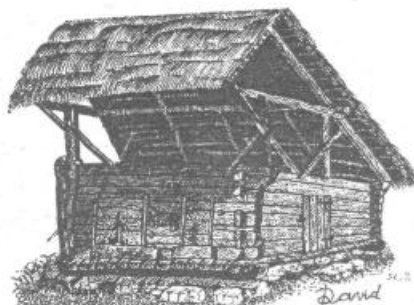
MARIAN PLESTENJAK

P. S. Občinski upravni organi so nam posredovali informacijo, da je za zemljišče na katerem stoji sedaj Turistični dom vložen denacionalizacijski postopek kar pomeni, da lastništvo dokončno ni urejeno.

ZANIMIVOSTI

Odmirajoči stari svet na Ižanskem

V sliki in besedi, podajam opis dveh še obstoječih poslopij iz približno sredine 18. stoletja.

V preteklosti je bila kašča ena najvažnejših gospodarskih stavb. Bila je lesena in podkletena le, če je stala na nagnjenem terenu. Premožnejši gospodarji so imeli kašče grajene iz hrastovih plohov, revnejši pa iz »brunoja« – poldebel mehkega lesa. Te so v vogalih vezali v križ, konci so gledali čez stene. Vselej je kašča toliko dvignjena od tal, da je suha, zato stoji navadno na kamnitih podstavkih. Na teh ležita osnovna trama. Vanju je vcepljen širok podolžen tram. Na tega so položena obtesana, pa tudi neotesana polkrožna brun. Vogal osnovnega trama in dveh spodnjih in zgornjih brun moli iz stene. Nosilca ostrešja sta dva podolžna trama, ki štrli čez steno do 80 cm. Ostrešje ima močan čop, grajeno je na »škarje« in ima podobno konstrukcijo kot vsa druga poslopja, le da je nekoliko višje, ker nad kaščo spravljajo seno. Vrata so sredi čelne strani. Podklete del kašče je navadno pozidan iz neobdelanega kamna tu je klet ali pa tudi prostor za spravljane kolic in poljedelskega orodja. Velikost take enojne kašče je največkrat 2,5 x 4 m, višina strehe je 2 m. Čelo kašče je obito z deskami in ima v sredi vratca, skozi katera mečejo krmo na kaščo. Omeniti moram, da je na Igu nekaj primerov, ko je kašča neposredno vezana na druga gospodarska poslopja, največkrat na pod in svisli ali pa je tudi pod skupno streho s hišo,

toda kašče, ki so priključene hiši, so navadno zidane iz kamna. Poleg žita in maščobe so ljudje nekoč shranjevali v kaščah tudi vso boljšo obleko. Često je stal v kašči tudi lesen pograd, ki je služil za ležišče. V kaščah so bili nepremični predali za žito, poleg tega pa na tleh še lesene deže, keblice za mast in koši (pletene posode za semena).

Svinjski hlevi so bili nekoč samostojna poslopja, postavljena kje ob strani hiše ali pa tudi pred hišo blizu gnojišča. Po konstrukciji so bili preprosti. Osnovno konstrukcijo so tvorile vezi – »panti«, ki so povezovale pokončne stebre s poprečnimi strešnimi tramovi, ki so bili iz rahlo ukrivljenega lesa. Obiti z deskami so tvorili steno, ki se je v rahlem loku spuščala od konca strehe do vrha prednje stene. Dvokapna streha je bila na sprednji strani krajša. Prednja vrata – baltara, se obračajo navzven in navznoter ter so služila za krmljenje, zadnja vrata pa za kidanje gnoja. Pogosto so bili starejši svinjaki grajeni iz obtesanih brun. Svinjak sta nosili dve legi, ki sta sloneli na večjih kamnih ali pa tudi na lesenih štorih. Na legah je bil pod. Osnovno je tvoril brunast sklep. Bruna so v vogalih vezana v križ. Spredej je bilo vdelenih dvoje vrat, ki so se dvigala. S strani pa so bila še večja vrata za kidanje gnoja. Ostrešje je povezano z zaklepom s pokončnim tramom ter s prečnimi tramovi »korenino«, »glaitnimi rokami« in »špero«. Obstajal je tudi tip svinjaka za bronastim ograjem z zunanje strani, kakršnega poznamo po širši oklici Iga. Dandanes takih svinjakov na tem terenu skoraj ni več. Sedaj so svinjaki navadno že zidani (so), ponekod se držijo živinskih hlevov ali pa so celo v hlevih.

David Majnik

PARKIRANJE PREPOVEDANO. Med drugim je Švabičeva ulica v Trnovem, kjer je prometni znak, da je parkiranje prepovedano, totalno zaparkirano, kar povzroča zelo velike težave, jezo prizadetih in nevarnost, da bo prišlo do nesreč.